У нумары: Паўгадавая дзейнасць БГКТ | Слаўныя людзі Падляшша | З лістаў землякоў

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 32 (287) | ГОД VII | 12 ЖНІЎНЯ 1962 ГОДА | ЦАНА 60 ГР.

Мастацкі калектыў сельгаскааператыва з Крывой, Бельскага павета. Фота ТАЧ

УЛАДЗІМІР ЮЗВЮК

Сакратар ГП БГКТ

Паўгадавыя дасягненні БГКТ

Увайшлі ўжо ў традыцыю паўгадавыя справаздачы з працы БГКТ. Яны паказваюць дасягненні і недахопы аднаго сезона дзейнасці, а таксама насоўваюць шматлікія рэфлексіі перад наступным асенне - зімовым сезонам працы.

30 чэрвеня бягучага года арганізацыя налічвала 140 гурткоў з агульнай колькасцю 3692 членаў БГКТ .У першым паўгоддзі прыбыло 6 новых гурткоў і 605 членаў. Ужо з гэтых некалькі лічбаў відаць, што гурткі БГКТ арганізацыйна ўмацоўваюцца. Найбольшы ўзрост наступіў у Гайнаўскім павеце — 240 новых членаў. Бельскім і Сямяціцкім паветах — па каля 100 членаў. Аднак у кожным павеце існуюць яшчэ велізарныя магчымасці пашырэння арганізацыі. Неабходна адзначыць, што насельніцтва і асабліва моладзь ахвотна ўступае ў рады БГКТ. Але адначасова назіраецца вялікі адплыў з вёсак у цэнтральную Польшчу і гарады (ізноў найчасцей моладзі) у сілу аб'ектыўных прычын: змена месца жыхарства ў пошуках працы, адыход у школы і г. д. Праўленні гурткоў часта без разбору скрэсліваюць са спіскаў сваіх членаў, якія часова пакінулі вёску, напрыклад на сезонныя працы, служаць у арміі ці вучацца на курсах.

Вялікім арганізацыйным недахопам з'яўляецца слабое сплачванне членскіх узносаў. Яшчэ ніяк нельга дабіцца пачуцця патрэбы дабраахвотнага і тэрміновага ўплачвання гэтай сімвалічнай адной залатоўкі ў месяц. Дасягненнямі можа пахваліцца толькі праўленне гарадского аддзел БГКТ у Беластоку, якое у першым паўгоддзі дасягнула каля 35% уплаты ўзносаў, а таксама часткова праўленні БГКТ у Мілейчыцах і Варшаве — па 25% узносаў. Дагэтуль амаль увесь цяжар збірання членскіх узносаў спадаў на інструктараў ГП. Трэба, каб справай гэтай заняліся скарбнікі гурткоў БГКТ, да чаго яны менавіта і выбраны.

Абслугоўванне гурткоў у апошнім сезоне значна палепшылася. Інструктары ГП наведвалі кожны месяц у сярэднім каля 10-ці гурткоў БГКТ. Штатныя працаўнікі ГП у Беластоку і працаўнікі рэдакцыі «Нівы» наведалі амаль усе гурткі ў паветах Бельскім і Гайнаўскім. Актыў таксама прымаў удзел у абслузе гурткоў (Гайнаўка, Мілейчыцы, Беласток). Дабіліся ў асноўным паўгадавой і квартальнай абслугі ўсіх гурткоў, а ў меншых паветах нават месячнай. Маем аднак значна шырэйшыя магчымасці. IV-ты пленум ГП, які адбыўся у красавіку г.г. абавязаў

(Працяг на стар. 4)

САВА

Параграф і сэрца

Змрок сачыўся праз закратаванае акно, напаўняў камеру, залазіў ва ўсе куткі, закрадаўся ў сэрца.

Ёй толькі 19 год. Прыгавор — паўтара гады. Гэта 18 месяцаў, з паўтысячы дзён. А колькі гадзін — у памяці не падлічыш. А кожная гадзіна здаецца векам.

Вецер вые з болю, разбіўшыся аб краты, і адлятае ад акна, уносячы з сабой думкі. Яны лятуць у запаллае правінцыянальнае мястэчка.

Аднаізбовае памяшканне. Матка панерваваная рыхтуецца ісці спаць. За акном чуюцца няроўныя крокі. Гэта вяртаецца бацька.

— Зноў набраўся, — сустракае яго матка.

— А табе што...

Стэфа хавае галаву пад коўдру. Зараз пачнецца бойка. І так амаль штодзень, ад часу, калі да іх перасталі прыходзіць госці. А прыходзілі тады амаль штодзень. Пілі, гралі ў карты. Раз кончылася агульнай бойкай. Ад таго часу госці не прыходзяць. Толькі адзін заглядвае ад часу да часу, калі няма бацькі дома.

Стукі, бразгат бітай пасуды. Над галавой Стэфы пралятае бутэлька і з гукам разбіваецца аб сцену. Стэфа падрываецца, хоча ўцякаць.

Не, гэта толькі вецер, вярнуўшыся здалёк, бразгае нейкай бляхай.

Сон гэта ці наяве ўспомнілася былое. Не, хіба, не спала. Той самы цяжар у сэрцы не знікае.

Закрыла вочы. Заснуць бы, забыцца пра ўсё. Забыць пра турму, пра матку, пра бацьку.

Колькі год прайшло, калі яна бачыла апошні раз бацьку? «Пайшоў сабакам сена касіць», — гаварылі суседзі. Не шкадавала яго. Ён быў для яе чужы. Так сама як той, што прыходзіў да маткі, і з якім матка адышла, пакідаючы яе з братам: «Вялікія, дадуць сабе рады». Стэфа мела 16 год, а брат быў на год старэйшы.

«Талковы хлапец, нічым не нагадвае бяспутных бацькоў», — адносіліся да яго людзі з пашанай. І ён стараўся апраўдаць гэтую думку.

«Ты глядзі, не псуй добрай думкі людзей аб сабе,» — напамінаў ён Стэфе. Павучаў для яе ж дабра. За сябе ж быў упэўнены, што гэтага не зробіць.

Ён не прышоў на суд. Выракся ўпаўшай сястры. Першы падняў на яе камень... Мо' мае на гэта права — ён безгаганны...

Стэфа паступіла на службу.

— Глядзі, старайся, вучыся ад іх, гэта людзі разумныя, з грамадскай пазіцыяй, — гаварыў брат.

Дырэктар — важная асоба. Крок сам не ступіць — аўтамашына яго чакае. Жыве на шырокую ногу. Не быў бы

(Працяг на стар. 3)

ВЕРА ВЯРБА

* * *

У мяне каханне
Як з палынных рос:
Стрэчы і расстанні
Поўны горкіх слёз.

Колькі жыць на свеце —
Памяць берагчы
Бэзавая квецень
На тваім плячы.

Ты мяне ў гадзіну
Добрую тады
Успамінай, адзіны,
Цветам маладым.

Вось бягу я сцежкай
І пляту касу,
У вачах усмешку
Да цябе нясу.

НА БЕРАЗЕ БАЛТЫЙСКАГА МОРА

Фота А. Казбярук

Турботы „Schlesische Rundschau“

Штотыднёвік «Шлезішэ Рундшау» выдаецца ўжо чатырнаццаты год з нязменнымі словамі ўнізе, пад загалоўкам: «Часопіс усіх сілезцаў — афіцыйны орган зямляцтва «Ніжняя і Верхняя Сілезія».

І вось гэтаму, заслужанаму перад бонскім рэвізіянізмам штотыднёвіку давялося нядаўна перажыць крытычны момант, пасля якога страціў ён усякую ласку ў сваіх давернікаў.

А ўсё пачалося з непрыкметнага эпізоду. У 24-ым нумары г.г. у штотыднёвіку змешчана некалькі платных выбарчых аб'яваў палітычных партый, прымаючых удзел у выбарах у Ляндтаг Паўночнай Прырэніі — Вестфаліі. Між іншым, была апублікавана аб'ява ДФУ (Нямецкай Уніі Міру). Вось што пісалася ў гэтай аб'яве:

«Вялікія партыі выбралі сабе лёгкую дарогу. Абяцаюць яны людзям тое, чаго і сабе жадаюць... выгнаным з родных старон падаюць надзеі, якія не могуць споўніцца...

Сілезцы, якія ўступілі ў рады ДФУ, ведаюць, што немагчыма ліквідаваць граніцу на Одры і Нысе. Граніцу, што ўзнікла ў выніку II-ой сусветнай вайны немагчыма адмяніць без вайны. А III-ая вайна была б канцом Германіі».

Побач успомненай аб'явы рэдакцыя змясціла ўласны каментарый. Заканчваўся ён так: «Асаблівай рысай дэмакратычнага ладу і свабоды ў нашай краіне з'яўляецца факт, што нават погляды таго, хто думае інакш, могуць быць публічна выказаны».

Бліжэйшы час даказаў, што палітычная рэчаіснасць у Заходняй Германіі не церпіць такіх дэкларацый. Ужо ў наступным, 25-ым нумары «Шлезішэ Рундшау», на першай старонцы надрукаваны артыкул старшыні т. зв. Сілезскага Краёвага Сходу др-а Юлія Домса, у якім дасталася рэдакцыі за гэту «няшчасную» аб'яву. Але гэта яшчэ не канец. У чарговым (26-ым) нумары апублікаваны ліст мініст а працы і грамадскай апекі (яму падпарадкаваны таксама і справы перасяленцаў) баварскага краёвага ўраду Вальтэра Штайна да выдаўцы «Шлезішэ Рундшау» др-а Флайснера. Міністр быў вельмі разгневаны.

«Не ведаю, — пісаў міністр, — як гэта сталася, што друкаваны ў выдавецтве шаноўнага пана штотыднёвік «Шезішэ Рундшау» змог змясціць аб'яву ДФУ...»

Міністр Штайн пісаў далей: «У сувязі з тым раджу Пану правесці персанальныя змены... а таксама не пашкодзіць паразумецца з калегамі і зямляцкім друкам для супрацоўніцтва згодна з духам нашых заданняў на Усходзе».

У такім становішчы рэдакцыя хутка пакончыла з лібералізмам і свабодаю друку. У тым жа 26-ым нумары галоўны рэдактар «Шлезішэ Рундшау» др. Мэрыдыс даў шырокае тлумачэнне, паводле якога вынікае, што аб'ява ДФУ была надрукавана памылкова.

Такое апраўданне аднак не задаволіла правадыроў перасяленцкіх арганізацый. У палавіне ліпеня ў іншай перасяленцкай газетцы «Дэр Шлезір» паявілася наступная заметка:

«Прадстаўнік «Зямляцтва Сілезія» міністр Шэльгауз паведаміў: «Шлезішэ Рундшау» зараз не мае права называць сябе «афіцыйным органам Зямляцтва Ніжняя і Верхняя Сілезія». Міністр Шэльгауз пагражае судом у выпадку, калі «Шлезішэ Рундшау» і далей будзе зваць сябе афіцыйным органам зямляцтва».

На гэтым можна закончыць «прыкрую» гісторыю «Шлезішэ Рундшау», якая з'яўляецца яркім прыкладам разыходжанняў паміж дэкларацыямі аб «свабодзе слова» і практыкай палітычнага жыцця ў Заходняй Германіі.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

ВЕСТКІ з БССР

Развіццё грамадскага дашкольнага выхавання у Беларускай ССР

Да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі на тэрыторыі Беларусі налічвалася каля 10 дзіцячых садоў, якія ўтрымліваліся галоўным чынам на дабрачынныя сродкі. Пасля ўстанаўлення савецкай улады на Беларусі дашкольнае выхаванне пачало хутка развівацца.

З кожным годам, разам з ростам эканомікі і культуры рэспублікі, пашыралася сетка дашкольных устаноў. Да пачатку 1941 года ўжо налічвалася 823 дзіцячыя сады, у якіх выхоўвалася 45 477 дзяцей і 497 ясляў, якімі было ахоплена 21 417 дзяцей.

За гады вайны ўсе будынкі дзіцячых садоў і ясляў былі знішчаны.

У 1961 годзе ў Беларусі было 972 дзіцячых сада з колькасцю дзяцей —82 583 і 494 дзіцячых ясляў, дзе выхоўвалася 25 097 дзяцей.

У апошнія гады шырока развіваюцца на Беларусі аб'яднаныя дашкольныя ўстановы яслі — сад, якія маюць перад сабой вялікую перспектыву.

Ужо зараз у рэспубліцы працуе 171 аб'яднаная дашкольная ўстанова, дзе выхоўваецца 13 360 дзяцей. Працуючыя жанчыны вельмі задаволены такім тыпам дашкольных устаноў. Бо іх дзеці ясельнага і дашкольнага ўзросту выхоўваюцца разам, раніцай разам іх прыводзяць, а вечарам забіраюць. Няма патрэбы пасля спаўнення дзіцяці трох год клапаціцца, каб прынялі дзіця ў дзіцячы сад. У дзіцячых яслях - садах дзеці выхоўваюцца да 7 год.

У праграме КПСС, зацверджанай на XXII з'ездзе КПСС, запісана: «Далейшае шырокае разгортванне сеткі дзіцячых дашкольных устаноў стварае ўмовы для таго, каб усё большая колькасць сямей, а ў другой дзесяцігодцы — кожная сям'я мела б магчымасць па жаданню бясплатна ўтрымліваць дзяцей у дзіцячых установах».

У сувязі з гэтым сетка дашкольных устаноў будзе з кожным годам павялічвацца. Гэта павелічэнне будзе адбывацца за кошт новага будаўніцтва, на што бюджэтам прадугледжаны адпаведныя асігнаванні.

Апрача гэтага, будуць выкарыстаны іншыя адміністрацыйныя памяшканні, бо патрэба на дашкольныя ўстановы вельмі вялікая. Савецкі дзіцячы сад заваяваў вялікі аўтарытэт сярод бацькоў і грамадскасці, а таму кожная сям'я імкнецца аддаць сваё дзіця ў дзіцячы сад.

У дашкольных установах вельмі вялікая ўвага звяртаецца на ўсебаковае развіццё асобы дзіцяці, г. зн. на фізічнае, разумовае, маральнае, працоўнае і эстэтычнае выхаванне дзіцяці.

Вялікая ўвага ўдзяляецца падрыхтоўцы педагагічных кадраў для дашкольных устаноў. Для работы ў дзіцячых дашкольных установах вучыцца ў вышэйшых і спецыяльных сярэдніх навучальных установах 600 чалавек. Апрача таго, у г. Мінску, Гродненскай, Віцебскай і Мінскай абласцях пры 50 сярэдніх школах працуюць 62 класы па падрыхтоўцы выхавацеляў для дашкольных устаноў. Такія класы адкрыты таму, што ў рэспубліцы адчуваецца недахоп у кадрах дашкольных работнікаў.

Вялікую практычную дапамогу аказваюць дашкольным установам бацькі. Яны памагаюць рамантаваць будынкі, дзіцячую мэблю і цацкі, дапамагаюць у азеляненні і давядзенні да парадку пляцовак для выезда дзіцячых устаноў на лета за горад і г. д.

Ёсць прыклады, калі бацькі самі пабудавалі дзіцячыя сады для сваіх дзяцей. Так, напрыклад, кіраўніцтва мінскага аўтамабільнага, трактарнага заводаў, Аршанскага льнокамбіната выдзелілі будаўнічыя матэрыялы, а бацькі пабудавалі памяшканні.

Дапамагаюць дашкольным установам і пенсіянеры, якія раней работалі ў дашкольных установах і школах. Яны дапамагаюць у падрыхтоўцы ранішнікаў, у набыцці і вырабах вучэбна - наглядных дапаможнікаў, цацак, у падрыхтоўцы інвентару для працы дзяцей на агародзе, на кветніках, у садзе, дапамагаюць ствараць куткі жывой прыроды і г. д.

Задача грамадскіх арганізацый і дашкольных работнікаў рэспублікі — запэўніць шчаслівае дзяцінства кожнаму дзіцяці, выхоўваць выдатна развітых разумова і фізічна будаўнікоў камунізма.

Начальнік аддзела дашкольных устаноў Міністэрства асветы БССР

І. ФАМІЦКАЯ

Леан Кручкоўскі

1 жніўня застала нас неспадзявана вестка аб смерці Леана Кручкоўскага. Са строю выбыў буйны пісьменнік, якога творчы шлях склаў цэлы раздзел у гісторыі польскай прозы. Выступіўшы у 30-х гадах нашага стагоддзя за рэалізм і грамадскую тэматыку ў літаратуры, да апошніх дзён нёс на сваіх плячах вялікую адказнасць за яе правільнае развіццё.

Л. Кручкоўскі нарадзіўся ў Кракаве ў 1900 годзе. Першай буйнай заяўкай пісьменніка ў літаратуру з'явіўся раман «Кардыян і хам» (1932), які разгарнуў перад намі падзеі напярэдадні нацыянальна - вызваленчага паўстання 1830 — 1831 г.г. Выданы ў 1935 годзе раман «Паўлінава пер'е», адлюстроўваючы класавую барацьбу ў галіцыйскай вёсцы перад першай сусветнай вайной, дачакаўся ў наш час перакладу на беларускую мову. Гэта адзін са шматлікіх прыкладаў папулярнасці польскага пісьменніка ў Савецкай Беларусі. Л. Кручкоўскі, зрэшты, наведваў яе, наладжваў тут сяброўскія сувязі з беларускімі пісьменнікамі, праяўляючы самую жывую цікавасць да іх творчасці і літаратурных замераў. Асабліва шчыльныя кантакты аб'ядноўвалі Л. Кручкоўскага з М. Танкам і Я. Брылем.

Звычайна ў такім выпадку намагаемся падабраць нейкія самыя запаветныя словы, каб выказаць усю нашу тугу, увесь смутак. Ці ж, аднак, патрапім гэта зрабіць? Словы, хаця б нават самыя майстэрскія, не заменяць таго, што адчувае і ад чаго надрываецца чалавечае сэрца.

М. Канапацкі

БАРОН фон ГОЛЬДРЫНГ

Прыціснутыя кулямі

ПЕРАКЛАЎ Хведар Асіпік

З Шамбрэі выехалі роўна а восьмай вечара. На пярэднім сядзенні побач шафёра сядзеў Пфайфер, на сярэднім — Заўгель, на задніх — Берціна і Генрых.

Толькі машына ад'ехала, Берціна моцна прыціснулася ўсім целам да Генрыха і ўзяла яго пад руку.

— Няўжо я горшая за тую шыраканосую качку Лору? — прашаптала яна.

— Вы яе пераўзышлі ва ўсім! — шматзначна ўсміхнуўся Генрых.

Берціна ўдзячна паціснула яму руку і адсунулася, бо Пфайфер павярнуўся тварам да пасажыраў.

— Дык вы лічыце, што вечарам ехаць па гэтай дарозе небяспечна? — спытаў ён Заўгеля.

— У дзень беспячней, — ухіліўся ад непасрэднага адказу Заўгель.

— А вы як думаеце, гер обер-лейтэнант?

— Я думаю, гер Пфайфер, што ў час вайны скрозь небяспечна, — адказаў Генрых.

Пфайфер змоўк.

— А тут, сапраўды, небяспечна? — прашаптала Берціна.

— Вельмі!

— Божа мой!

У машыне запанавала тое напружанае маўчанне, якое часам вынікае паміж людзьмі, якія думаюць пра адно, але не маюць адвагі выказаць сваіх думак уголас.

У поўным маўчанні праехалі кіламетраў дзесяць. Аўтаматчыкі ехалі ў адлегласці метраў сорак ад легкавой машыны. Вось яны ўжо наблізіліся да высокай скалы, якую паўкругам абгінае дарога.

Як усё-такі непрыемна ехаць і ехаць пад навіслымі каменнымі брыламі! Хутчэй бы павярнуць, пабачыць, што наперадзе няма засады! Першая машына ўжо напалову схавалася за паваротам...

знікла зусім. Усе з палёгкай ўздыхнулі, і раптам гэты ўздых быццам зноў забівае назад у грудзі страшны гром. Скала нібы расколваецца на двое, перарэзваючы шлях машынам, а згары на дарогу звальваюцца ўсё новыя і новыя брылы, быццам прыбіваючы вагой слабейшыя гукі кулямётнай чаргі.

Шафёр легкавой машыны на поўным ходзе затармазіў. Генрых адчуў, як яго кінула наперад, і балюча ўдарыўся падбародкам аб пярэдняе сядзенне.

— У кювет! — крыкнуў ён і выскачыў на дарогу.

Хаваючыся за машынай, Генрых прапоўз да нахілу шашы і скаціўся ў кювет. Доўгая кулямётная чарга веерам трасіруючых куль прайшла над ім. Не падносячы галавы, Генрых павярнуўся тварам да скалы і выцягнуў свой буйнакаліберны пісталет, потым асцярожна выглянуў. Уперадзе, папярок дарогі, стаяла суправаджальная машына. Праз яе борт тварам уніз перахіліўся забіты салдат. Тры непарушных целы ляжалі ля грузавіка. І толькі наперадзе яго, каля найбольшай брылы, што перагароджвала дарогу, з кювета злосна адгрызаўся нямецкі аўтамат.

Прыпаўшы тварам да зямлі, Генрых падзівіўся на лева. Некалькі метраў ад яго ляжаў Заўгель. Выставіўшы аўтамат наперад і схаваўшы галаву,

Слаўныя людзі Падляшша

Ігнат Фонбэрг

1801 — 1891

Ігнат Фонбэрг — вучань і сябра праф. Енджэя Снядэцкага, магістр філасофіі і доктар медыцыны, ад'юнкт хіміі Віленскага універсітэта, надзвычайны прафесар Універсітэта і Медыцынска-Хірургічнай Акадэміі ў Вільні, прафесар звычайны Кіеўскага універсітэта.

Ігнат Фонбэрг нарадзіўся 1 лютага 1801 года ў Бельску - Падляшскім. Хто ён па нацыянальнасці, нялёгка сказаць. Справа ў тым, што сам Фонбэрг часамі сябе называў палякам, падчас рускім, а іншы раз нават немцам.

Пачатковую школу І. Фонбэрг скончыў у сваім родным Бельску-Падляшскім, адкуль потым у 1812 годзе перайшоў у Беластоцкую гімназію. Пасля заканчэння гімназіі ў Беластоку ў 1817 годзе ён паступіў у Віленскі універсітэт, дзе пад кіраўніцтвам славутага праф. Е. Снядэцкага заняўся выключна хіміяй. Там ён паказаў сябе як вельмі здольнага, кемлівага і працавітага студэнта. Менавіта таму звярнуў на яго ўвагу такі выдатны хімік, якім быў праф. Е. Снядэцкі.

Ігнат Фонбэрг у 1821 годзе быў назначаны намеснікам праф. хіміі, а ў 1822 годзе ў сувязі з адыходам праф. Снядэцкага, заняў ён яго месца. У 1825 годзе ён атрымаў навуковую ступень магістра філасофіі, а ў 1826 годзе яго назначылі ад'юнктам на кафедры хіміі. У 1829 годзе Фонбэрга выбралі надзвычайным прафесарам на гэтай жа кафедры.

Аб плённай навуковай працы Фонбэрга сведчаць шматлікія артыкулы, якія ён змяшчаў у гэты час у «Dzienniku Wileńskim», ў «Wizerunkach i rozstrząsaniach naukowych» і ў энцыклапедыі Глюксберга. Апрача таго, у асобным выданні з'явіліся наступныя яго працы: 1) «Słownik wyrazów chemicznych», Wilno, 1825; 2) „Wiadomości początkowe z chemii", Wilno, 1827; 3) „Wykład nomenklatury chemicznej Berzeliusza", Wilno, 1828; 4) „Chemia z zastosowaniem do sztuk i rzemiosł", Wilno, 1827—29, w trzech tomach і іншыя.

У 1830 годзе Віленскі універсітэт паслаў яго ў навуковую камандзіроўку ў Друскенікі дзеля праверкі мінеральных вод. Свае навуковыя назіранні выклаў ён у кніжцы пад загалоўкам: «Opisanie wody mineralnej Druskiennickiej» (Wilno, 1839).

Пасля таго, як быў зачынены царскімі ўладамі Віленскі універсітэт, Ігнату Фонбэргу запрапанавалі працу ў Віленскай Медыцынска - Хірургічнай Акадэміі ў званні надзвычайнага прафесара з тым аднак, што абавязкова трэба будзе чытаць лекцыі на польскай або лацінскай мове, а перад тым, як прыступіць да працы, здаць экзамены на ступень

(Працяг на стар. 7)

Фальклор Беласточчыны

ДАЧКА — РАЗУМНІЦА

КАЗКА

Было гэта даўным - даўно. І было гэта не за лясамі сінімі і не за гарамі высокімі, а недзе тут, на Беласточчыне.

Жыў-быў дзед са сваёй дачкой і жыла-была баба таксама з дачкою. Вядома, цяжка было адной жанчыне з маленькаю дачкою, і перайшлі яны жыць к дзеду. Весела ім учацвярых жылося. Дзед з бабаю на полі працавалі, а дзяўчынкі — аднагодкі ўвесь дзень гулялі. Але вось занядужаў дзед, і баба стала наракаць на яго, што пра хату не дбае. І пачалося — што дзень, то і сварка. Напала злая баба і на дзедаву дачку, стала яе з хаты выганяць.

Плакала-плакала дзедава дачка, ды што тут зробіш са злою мачахаю — сабралася і ў свет пайшла шчасця-долі шукаць. Ідзе дзень, ідзе ноч, зайшла ў цёмны лес ды заблудзілася. Блукае дзедава дачка па лесе і слязьмі заліваецца. Ажно бачыць — карова пад дубам стаіць. Убачыла карова дзяўчынку і кажа ёй чалавечым голасам:

— Чаго ты, сіротка, па лесе блукаеш?

— Мачаха злая мяне з дому выгнала. Вось я і па свеце блукаю, шчасця-долі шукаю, ды ў лес зайшла і заблудзілася. Памажы мне, кароўка, знайсці сцежку-дарожку, — папрасіла дзяўчынка.

— Накармі мяне, напаі і падаі, тады я табе дарогу з лесу пакажу, — адказала карова.

Накарміла дзяўчынка карову, напаіла яе і падаіла. Тады карова вывела яе з цёмнага лесу на шырокае поле.

Падзякавала дзяўчынка карове і пайшла далей. Ідзе дзень, ідзе ноч, а полю і канца не відаць. Села дзяўчынка на камені і стала зноў смуціцца, што пр падзе ў гэтым чыстым полі. Але бачыць: на ўзгорку конь стаіць. Убачыў конь дзяўчынку і пытаецца яе людскім голасам:

— Чаго ты, сіраціна, па полі блукаеш?

Расказала дзяўчынка аб сваёй бядзе і просіць каня, каб памог ёй з гэтага пустога поля выбрацца.

— Напаі мяне і накармі, тады я цябе з гэтага поля на сваіх плячах вынясу, — адказвае ёй конь.

Напаіла дзяўчынка каня і накарміла яго. Падставіў конь нагу, дзяўчынка ўскочыла на яго і паехала. Ехала ці доўга ці коратка, але вось пустое поле скончылася і паказаўся шырокі гасцінец. Злезла яна з каня і падзякавала яму.

Пайшла дзедава дачка па шырокім гасцінцы. Дзень ідзе, ноч ідзе, а гасцінцу і канца не відаць. Прысела яна і стала бедаваць, што прапа-

(Працяг на стар. 4)

Параграф і сэрца

(Працяг са стар. 1)

то дырэктар. Гучныя вечарынкі, пасля якіх Стэфа ад стомленасці ледзь трымалася на нагах.

Яшчэ важнейшая асоба — жонка дырэктара. Вялікая пані. З скуры вылезеш — не дагодзіш. Сама палец аб палец не стукне. Сядзіць ды загадвае, ды ўсё не здаволеная.

«Перад вайной цябе аднаго дня не трымала б. Дзве служанкі былі. На пальчыках хадзілі. Эх, якія гэта былі часы, як весела жылося.»

«Мабыць, не гэтым служанкам», — думала Стэфа. Сама яна не ведае, як жылося перад вайной. Але адчувае гэта, гледзячы на раструсцецушую паню, якая пачалавечаму трактуе толькі свайго аблезлага сабаку.

«Вучыся ад іх», — гаварыў брат. А яна не магла ўцяміць, чаго яна ад іх можа навучыцца.

Зімны твар месяца зазірнуў праз краты. З лучкоў праменняў сплёў сярэбраную дарогу ў няведамую даль. Стэфа ідзе гэтай дарогай. Не, гэта мяжа сярод залацістай пшаніцы. А яна не адна. З ёй яе Валодзя. Ветрык калыша пшаніцу, казыча шыю, прабіраецца да цела.

«Ты не ведаеш, як я цябе люблю», — гаворыць ёй, абымаючы яе. Банальныя словы набіраюць нейкага таемнага зместу. Мо' таму, што яна іх ніколі не чула.

«Ці магла яна паступіць інакш? Пашла ў след маткі», — гаварыў яе беззаганны брат. Сапсавала добрую людскую думку. Вядома яму.

Яны сядзяць на мяжы. У галаве кружыцца, як ад віна. Але што гэта? Шлэп, шлэп, — нейкія павольныя крокі. Стэфа зрываецца і будзіцца. Знікае поле, хвалюючая пшаніца. Толькі крокі не сціхаюць. Гэта вязнярка ідзе напіцца вады.

— Спі, дурненькая, чаго ты кідаешся? Праляцяць паўтара гады, не заўважыш. А мо' амнэстыя штось скіне».

Зноў гэтая рэчаіснасць, і гэты цяжар у грудзях.

Заплюшчыла вочы. Прабавала зноў выклікаць гэты цудоўны вобраз. Але ён не вяртаўся.

Рэчаіснасць зусім іншая.

Валодзя знік, як толькі даведаўся, што Стэфа зацяжарала. Бацькі яго не хацелі і слухаць аб жаніцьбе: «Дачка п'яніцы і маткі - валацугі. Дый сама не лепшая. Прычапілася да хлопца. Стыда не мае. Што за свет цяпер пайшоў».

Валодзю доўга пераконваць не было патрэбы. Каб зыйсці з вачэй, выехаў недзе на заходнія землі. Хай паспрабуе судзіцца!

Стэфа не думала судзіцца. Але што рабіць? Які знайсці выхад? Брату лепш не прызнавацца. Матка зусім ёй чужая. А пані, паспрабуй прызнацца, зараз апынешся на вуліцы. Яна і так ужо падазроным вокам паглядае, як бы штось дадумвалася.

Пазбыцца бы цяжарнасці! Але за што? Дзе ўзяць грошы? Кажуць, можна гэта зрабіць бясплатна. Фармальнасцей многа. Што, як даведаецца пані? Выехаць бы дзе, але за што.

400 злотых, якія атрымлівала за працу, разыходзіліся невядома як. Збіраць грошы трэба было б хіба месяцы чатыры. А тады можа ўжо быць позна.

Эх, як цягнецца гэта ноч. Ад думак галава, як цэбар. Вось здаецца лопне.

Сапсутая, распусная дзяўчына. Ды яшчэ і зладзейка. Як яна магла дайсці да гэтага?

Сапучы, як паравоз, прышла дамоў пані. У

(Працяг на стар. 7)

ён у сляпую чаргамі біў па скале. Далей Генрых прыкмеціў тушу Пфайфера, якая прыціснулася да каменя, а за ім, відавочна, ляжала Берціна, — Генрыху здалося, што мільганула яе нага ў светлай панчосе.

Кулямётная чарга зноў прайшла над самай галавой, але нікога не кранула.

«Макі хочуць прыціснуць нас да зямлі, каб узяць жывымі!» мільганула ў галаве.

Генрых зноў глянуў на Заўгеля. Той крыху змяніў позу і ляжаў цяпер так, што відны быў яго перакошаны звярыным жахам твар. Агідны твар ката — «паэта допытаў», як называў яго Мілер.

«Лепшай нагоды не будзе!»

Генрых павярнуў кісць правай рукі з заціснутым пісталетам і выстраліў. Заўгель хістануў галавою і ткнуўся лобам у прыклад аўтамата...

Прыціснуўшыся галавою да зямлі, непарушна ляжаў і Генрых. Ён падняў яе толькі тады, калі кулямёт раптам змоўк. Але цяпер да галавы ўпрытык прыціснуліся тры аўтаматныя дулы.

— Устаць! Рукі ўгору!

Генрых падняўся і ўбачыў, як пад дуламі аўтаматчыкаў падымаюцца з кювета Пфайфер, Берціна і шафёр.

Адзін з аўтаматчыкаў падышоў да Заўгеля.

— Гатовы! — кінуў ён камусьці з партызанаў. — У галаву!

— Усіх звязаць!

Да Генрыха падыйшло двое. Адзін хутка яго абшукаў.

— Іч, падла! Аж два пісталеты меў! — злосна сказаў ён працягваючы знойдзены ў кішэні Генрыха маўзер і вачыма паказваючы на буйнакаліберны пісталет, што ляжаў на зямлі.

— І, мабыць, нават не разраджаны!

— Яны перад мірнымі жыхарамі адважныя!

— У, гадзіна! — першы макі са ўсёй сілы ўдарыў Генрыха па твару. Той упаў.

— Хопіць вам! — пачуўся ўладны голас. — У машыну і дамоў! Хутка!

Падштурхіваючы затрыманых аўтаматамі ў спіну, макі падвялі Генрыха, Пфайфера, Берціну і шафёра да машыны і загадалі сесці на задняе сядзенне. Насупраць іх селі два макі з пісталетамі напагатове, на пярэднім сядзенні — яшчэ двое. Адзін з іх, відавочна камандзір, гукнуў:

— Вяртацца старой дарогай!

Машына дала задні ход і так ехала, мабыць, метраў дзвесце, пакуль макі, што сядзеў за рулём, не павярнуў у нейкую вузкую амаль непрыкметную ў цемры цясніну. Ехалі, не ўключаючы фар, пераадольваючы кучы нейкага камення, правальваючыся пярэднімі коламі ў глыбокія выбоіны і зноў падымаючыся ўгору. Машыну ўвесь час кідала з боку на бок, і Генрых раз за разам стукаўся то ілбом, то скроняй аб галаву Пфайфера.

Нарэшце машына выскачыла з цясніны на роўную дарогу і панеслася з вялікай хуткасцю.

Толькі позняй ноччу прыбылі ў горскі пасёлак. Палонных па аднаму вывелі і ўкінулі ў нейкі хлеў, дзе нясло гноем і сапрэлаю саломай.

— Ніхто не паранены? — ціха спытаў Генрых, пачуўшы скрогат замка на дзвярах.

— Я не! — першым адказаў шафёр.

— А вы, гер Пфайфер?

— О, змілуйцеся, не называйце хоць майго прозвішча! — папрасіў прапагандыст.

— У вас забралі дакументы, вось, ваша прозвішча ўжо ведаюць макі!

Пфайфер не то схліпнуў, не то гікнуў.

Генрых сеў на салому. Ад удара, якім яго пачаставаў макі, страшна разбалелася галава, а левае вока зусім схавалася за пухлінай, што далей пабольшвалася.

— Генрых, Генрых! — пачулася шаптанне Берціны. — Як вы думаеце, яны нас расстраляюць?

(Працяг на стар. 7)

РАБОЧЫЯ — СЯЛЯНАМ

Такога адрэзанага ад свету закутка, як прыгранічныя вёскі Масева I і Масева II у Гайнаўскім павеце, мабыць не сустрэнеш на тэрыторыі ўсяго Беластоцкага ваяводства. Апошні, так сказаць, «цывілізаваны» пункт, які мае пастаянную сувязь аўтобусамі ПКС з Гайнаўкай і Беластокам, у Альхоўцы. Далей — пушча і дзяржаўная граніца. Масева з Альхоўкай звязана (праўдзівей кажучы — раздзелена) 7 кіламетрамі вузенькай лясной дарожкі. Па гэтай дарожцы нават летам цяжка прабрацца грузавой машынай у Масева. А што зімой, калі завее снегам, або восенню, калі дажджы дарожку расквасяць у ліпкае балота? У такі час да Масева можна прабрацца толькі пехатой у высокіх гумовых ботах.

Вядома, што такія ўмовы вельмі неспрыяльныя для гаспадарчага развіцця загубленых у пушчы вёсак. Нават справа продажу дзяржаве малака ставалася тут не малой праблемай. Пачаць пабудову дарогі грамадскім чынам не было магчымасці. Людзей тут малавата. А зрэшты, маюць яны нямала клопатаў, каб адпаведна забудавацца і стаць на ногі пасля фашысцкай акупацыі. Усе ж гэтыя вёскі былі дашчэнту спалены гітлераўцамі.

На адным са сходаў, калі рабочыя Гайнаўскіх прадпрыемстваў прымалі грамадскія абавязацельствы ў гонар свята — 22 ліпеня, нехта падаў цікавую прапанову:

— А што, братцы, калі б нам у гонар Ліпеньскага свята дапамагчы сялянам Масева пабудаваць новую дарогу? Яны ж там зусім адрэзаны ад свету!

Рабочыя горача падтрымалі гэтую прапанову. Незадоўга пасля гэтага на лясной дарожцы з'явілася група рабочых гайнаўскіх прадпрыемстваў, узброеных рыдлёўкамі. Былі тут рабочыя «Хімічнай», Тартаку, «Гаймаклесу», чыгуначнікі і іншых прадпрыемстваў. Пасля заканчэння працы на фабрыках яны як звычай сядалі ў грузавікі і... тайда за Альхоўку. Глядзелі векавыя Белавежскія дубы на гэтую дзівосную з'яву. Некаторым давялося ўступіць з дарогі перад Гайнаўскімі рабочымі. Не менш былі здзіўлены і самі сяляне. Бо і сапраўды, як доўга існуе Белавежская пушча, ніколі такога не бывала, каб рабочыя з Гайнаўкі прыязджалі «за дарма» будаваць масеўцам дарогу. Менавіта гэты ўчынак рабочых зрабіў немалы пераварот у думках сялян. Бо хоць аб аснове нашага ладу — саюзе рабочых і сялян — яны чулі неаднойчы, але так канкрэтна, так відавочна, яны гэты саюз адчулі мабыць, першы раз у сваім пушчанскім жыцці.

Незадоўга ў Масева па новай дарозе паедзе аўтобус ПКС. Загубленыя ў пушчы, прыгранічныя вёскі мацней злучацца з цэнтрам павета, з усёй нашай краінай. (вб)

Людзі, сярод якіх мы жывем

Гаспадар — інжынер

Гляджу на яго твар загарэлы на сонцы да шакаладнага колеру, абветраны — твар чалавека, які напэўна не заседжваецца за канцылярскім сталом.

Выпускнік Ьроцлаўскай Вышэйшай сельгаспадарчай школы інж. Генрык Янчыла пасяліўся ў вёсцы Валілы тры гады таму. Кіруе там дзяржаўным сельскім гаспадарствам.

Спадчына, якая асталася пасля яго папярэдніка, не магла выклікаць аптымізму. Звыш дзвухсот га не найлепш дагледжанай зямлі, раскінутай у некалькіх мясцовасцях, адлеглых да 10-ці кіламетраў, занядбаныя ставы, старыя гаспадарчыя будынкі і ўрэшце — поўмільёна(!) даўгу .

Не кожны адважыўся б прыняць на сябе поўную адказнасць за гаспадарку ў такім стане. Ён аднак па характару аптыміст. І гэты аптымізм, падбудаваны грунтоўнай прафесіянальнай падрыхтоўкай, абумовіў яго згоду на кіраўніцтва ПГР-ам у Валілах.

Ад таго часу прайшло тры гады. У сельскай гаспадарцы тэта адносна невялікі перыяд часу.

— У мінулым гаспадарчым годзе, — гаворыць інж. Генрык Янчыла, — наш ПГР атрымаў з аднаго гектара 18,5 цэнтнераў чатырох асноўных збожжавых культур, 175 цэнтнераў бульбы і 350 цэнтнераў цукровых буракоў. Для параўнання магу падаць, што сярэдняя ваяводская па ўраджайнасці чатырох асноўных збожжавых культур складае 15 цэнтнераў на гектар.

(Працяг на стар. 7).

Паўгадавыя дася БГКТ

На літаратурным вечары. Выступае Яша Бурш.

(Працяг са стар. 1)

усіх членаў ГП, членаў праўленняў аддзелаў і актыў сістэматычна абслугоўваць гурткі БГКТ з такім улікам, каб кожны гурток абслугоўваўся хоць бы адзін раз у месяц. Пастанову трэба пачаць выконваць адразу пасля заканчэння асноўных палявых работ.

Вялікую дапамогу ў працы ГП аказваюць грамадскія камісіі і аб'яднанні пры Галоўным Праўленні БГКТ. Дзейнічаюць тры камісіі: прапаганды, асветы і культуры, якія маюць квартальныя пасяджэнні. Члены камісіі прапаганды на адным пасяджэнні распрацавалі выдавецкі план ГП на 1962 год, а на другім — ацэньвалі наш орган «Ніву». Прапановы камісіі асветы ў справе далейшага развіцця навучання беларускай мовы ў школах аналізаваліся Нацыянальнай Камісіяй Ваяводскага Камітэта ПАРП.

Праца камісіі культуры аказала сур'ёзнае ўздзеянне на праграму эстрады «Лявоніха».

Маладых паэтаў і празаікаў, якія пішуць на беларускай мове, згуртоўвае Літаратурнае аб'яднанне. У мінулым паўгоддзі яно правяло двухдзённы семінар, які закончыўся сустрэчай членаў аб'яднання з вучнямі агульнаадукацыйнага ліцэя ў Міхалове.

Стараннем членаў Літаб'яднання надрукавана ў «Ніве» 6 літаратурных старонак. Некаторыя члены, напрыклад, В. Швед і Я. Бурш падрыхтоўваюць свае вершы з мэтай іх выдання.

Навуковы гурток пры ГП у справаздачным паўгоддзі не праводзіў пасяджэнняў у сувязі з нетэрміновай здачай прац. Прадбачаныя пасяджэнні адбудуцца восенню. Надзвычай вартасную, піянерскую працу падрыхтаваў ужо доктар Ежы Вішнеўскі з Познані на тэму ранневяковага асадніцтва на Падляшшы. Доктар Павел Кожэц зноў апрацаваў артыкул аб забастоўках крынкаўскіх гарбароў. Шматлікія іншыя працы сведчаць, што наступны зборнік навуковых прац, які выйдзе ў 1-ым квартале 1963 года, будзе цікавым.

У тым жа часе падрыхтаваны да друку беларускі каляндар на 1963 год і пачалася падрыхтоўка зборніка вершаў, апавяданняў і артыкулаў аб Беласточчыне для дзяцей пачатковых школ.

За паўгоддзе апрацавана ў ГП 23 тэксты, паводле якіх прачытана праз радыёвузлы паўднёва - усходняй Беласточчыны 108 радыёгутарак. Тэматыка іх была даволі разнастайная: аб жыцці БГКТ, бел. мове і літаратуры, гаспадарчая праблематыка, аб бягучай палітыцы, акалічнасныя тэмы і гэтак далей. Паводле ацэнкі слухачоў, радыёгутаркі былі даволі цікавыя. Нехапае ў іх аднак музычнага афармлення. Найчасцей не дазваляюць на гэта тэхнічныя ўмовы радыёвузлоў, ды і нашыя магчымасці абмежаваныя.

Шырокі размах атрымаў мастацкі аматарскі рух. У гэтым, здаецца меншая заслуга БГКТ і іншых арганізацый, а найбольшая — самой моладзі, якая вельмі ахвотна аб'ядноўваецца ў мастацкія гутаркі, у якіх ахвярна працуе. Вялікую дапамогу аказваюць моладзі настаўнікі і бібліятэкары. Існавала 86 мастац-

З выстаўкі народнага мастацтва (гарадскі аддзел БГКТ у Беластоку).

ДАЧКА — РАЗУМНІЦА

(Працяг са стар. 3).

дзе на гэтым бясконцым гасцінцы. Глядзіць: па гасцінцы ідзе печ беленая. Убачыла яна дзяўчынку і пытаецца:

— Чаго, сірата, па гэтым гасцінцы блукаеш?

Расказала дзедава дачка пра сваю бяду і папрасіла вывесці яе з гэтага бясконцага гасцінца.

— Напалі мяне, — кажа печ беленая, — тады я з гэтага гасцінца звяду.

Напаліла дзедава дачка печ, а тады тая кажа:

— Садзіся на мяне, я павязу цябе да канца гасцінца на гару высокую.

Калі пад'ехалі да гары, печ тут і кажа:

— За гэтаю гарою канчаецца гасцінец і стаіць замак Ката - мурлыкі. Можаш пайсці да яго працаваць, але будзь асцярожнай.

Пайшла дзяўчынка дарогаю, зайшла ў палац Ката - мурлыкі і схавалася ў куточку. Палац прыгожы і вялікі. Усё кругом золатам зіхаціць, Кот-мурлыка на шаўковай падушачцы на печы ляжыць, а слугі яму тоўстых мышэй падносяць. Есць кот мышэй ды нешта сабе пад вусам мурлыкае. Павёў Кот - мурлыка вусам, чужы дух у палацы пачуў ды кажа слугам:

— Прывядзіце да мяне гэтую дзяўчынку - сірацінку, што недзе ў палацы хаваецца.

Доўга шукалі слугі дзедаву дачку, а тая перад грозным Катом-мурлыкам са страху аж зайшлася. Знайшлі яе слугі і да Ката-мурлыкі прывялі.

— Чаго ты тут блукаеш, мой спакой парушаеш? — пытаецца яе Кот-мурлыка.

Расказала дзедава дачка пра сваю бяду.

— Добра, — кажа той. — Заставайся служыць у мяне.

Служыць дзедава дачка ў Ката-мурлыкі, падлогі мые, падушачкі яму шые, малако цёплае на талерачцы падносіць. Служыць год, служыць другі, на трэці засумавала. Захацелася ёй дадому. Стала яна прасіць у Ката-мурлыкі адпусціць яе дахаты. Той спачатку не хацеў адпускаць яе, але потым даў ёй мяшок грошай за службу і кажа:

— Ідзі сабе ды не аглядайся.

Пайшла вясёлая дзедава дачка дадому. Спявае, радуецца, глядзіць на светлае сонейка, на кветкі ля дарогі ды не заўважыла, як аглянулася. І бачыць: гоніцца за ёй Кот-мурлыка са слугамі сваімі і крычыць:

— Аддавай мне грошы, што я табе даў!

Стала дзедава дачка ўцякаць. Але дзе там! Кот - мурлыка ўжо вельмі блізка. Але тут на дарозе стала печ беленая ды як дзьмухне Кату-мурлыку ў нос попелам! Стаў кот чхаць ды з печаю сварыцца, а дзедава дачка тым часам дабегла ўжо да поля пустога. А Кот - мурлыка яе ўжо па пятах гоніць. Але тут на полі паказаўся конь. Падставіў ён дзедавай дачцы нагу. Ускочыла тая на яго і панесліся яны да лесу дрымучага. Адстаў Кот - мурлыка, а дзяўчынка пайшла хуценька лесам. Але вось пачула яна за плячыма злое мурлыканне Ката і ўбачыла карову. Наставіла карова рогі Кату. Той пабаяўся яе. Павярнуў у свой палац. Дзедава дачка ж пайшла сабе спакойна дахаты.

Прыйшла яна і грошы прынесла. Паказала ўсім, што ў Ката-мурлыкі зарабіла. Пазайздросціла баба дзедавай дачцы такога багацця і паслала сваю дачку да Ката-мурлыкі на службу.

Не хацела бабіна дачка на службу ісці, бо не любіла яна працы. Але маці сілком яе з хаты выгнала.

Ішла-ішла бабіна дачка і спаткала карову. Але не накарміла яе, не напаіла і не падаіла. Напаткала яна каня. Не захацела накарміць яго і напаіць. Потым сустрэла печ, але не напаліла яе. Доўга служыла яна ў Ката - мурлыкі і зарабіла трохі грошай. Але калі вярталася дамоў, Кот-мурлыка дагнаў яе і ўсе грошы адабраў. Ніхто не бараніў лянівую бабіну дачку. Таму і прыйшла яна дахаты з пустымі рукамі.

Апрацаваў

АЛЕСЬ ЧАБОР

З пісем землякоў

Чалавек чалавеку...

...не верыць. Здзіўляешся, што так пішу? На жаль, не мая гэта выдумка. Памятаю, як сват на марысьчыным вяселлі выкрыкнуў: «Не вер каню ў дарозе, а жонцы ў хаце!» Нейкі сапляк - дружбант дадау тады, што «маладой жонцы» не вер, значыць. Жарты, смех...

Пасля таго, што нядаўна са мной здарылася, доўга не знайду спакою. Рубаю я дровы на панадворку, ажно чую, крычыць сусед з вуліцы:

— Іван! Ідзі, у солтыса хтосьці з павету мае да цябе справу.

Заходжу. Ля стала сядзіць экзекутар сямяціцкага фінансавага аддзела.

— Чаму не плаціце складчын ПЗУ, — бзікае на мяне.

«Каб ты згарэў», — думаю. Кажу яму:

— Усё заплаціў. Хочаце, прынясу квіты?

— Я не прыехаў спраўджваць квіты! — прыкрыкнуў на мяне, старога. — Плаці грошы...

Здавалася, што ў той момант лясну яго па патыліцы. Закруцілася ў вачах, задрыжэлі рукі. Не могучы выціснуць з горла больш ані слова, адварочваюся і выходжу.

Гарачая летняя вуліца быццам пацямнела. Ад гневу балела галава. Даваклокся да хаты, замкнуў яе на замок ды пайшоў прэч. — Ідзі, займай багацце!

Магчыма, што і я тут пагарачыўся — не вытрымаў. Усё ж ён — экзекутар, прадстаўнік улады. А выходзіць так, што кожны селянін — патэнцыяльны даўжнік дзяржавы; нічога не гавары, толькі давай грошы! Тлумачэнняў і слухаць не хочам...

Не ездзіў я да павету выясняць сваю справу. Коштаў за дарогу ніхто не зверне, а па пустому марнаваць дзень шкада, калі жніво ў полі. Грызла - грызла злосць і надумаўся пайсці да Міхася, раднага павятовай рады. Усё расказаў яму, як было — а як жа.

Учора даведваюся, што і павет тут не без віны. Шле спісы даўжнікоў у грамадскія рады, адсюль зноў рассылаюць іх солтысам. А ў гэтых спісах — і вінаватыя, і не вінаватыя. Чыстая каніцель! Відаць, і мая фамілія папалася. (На адну больш ці менш — усё роўна). Ну, скажы ты, няўжо гэтак цяжка праверыць, хто ўплаціў, а хто — не? І зрабіць спісы па-людску?

На солтыса не злую, бо і ніпрычым ён тут. Усё стаіць перад вачыма той «мястовы» мужчына, звіняць у вушах яго абразлівыя словы... Эх, браток, інтэрас да чалавека мець — гэта не дровы рубаць.

АДОЛЬ КАСТРЫЦА

кіх калектываў, з гэтага ліку 53 — драматычных, 24 — харавых і 9 музычна - танцавальных. БГКТ правяло ў некаторых паветах семінары, бясплатна передала ўсім калектывам рэпертуар на беларускай мове на суму каля 17 тысяч злотых. Вясною праводзіліся элімінацыі спачатку павятовыя, а пасля

гненні

ваяводскія. Найлепшым аматарскім калектывам аказаўся спалучаны калектыў з вёскі Казлы і агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Бельску, які заваяваў кубак «Нівы». Сярод драмгурткоў найвышэйшы ўзровень паказалі ўдзельнікі з вёскі Скупава, Гайнаўскага павета, а сярод музычна - танцавальных спалучаныя калектывы з вёсак Пілікі — Орля, Бельскага павета. Усе яны атрымалі цэнныя ўзнагароды.

ГП БГКТ шукае іншых форм дапамогі мастацкаму руху шляхам забеспячэння інструктажу, правядзення большай колькасці курсаў для ўдзельнікаў і г. далей. Шматлікія гурткі далі за паўгоддзе па 5—8 канцэртаў. Аднак амаль заўсёды адчуваецца недахоп інструктажу.

У заспакаенні культурных патрэб вясковага насельніцтва найбольшае значэнне мела эстрадная група ГП «Лявоніха». За паўгоддзе дала яна 138 канцэртаў для 22 290 гледачоў. На асаблівую ўвагу заслугоўвае той факт, што «Лявоніха» праводзіла канцэрты ва ўсіх вёсках незалежна ад сцэнічных умоў. Сустракаліся такія сяляне і цэлыя вёскі, у якіх ніколі не было нават аб'язднога кіно. Нічога дзіўнага, што мясцовыя жыхары сустракаюць членаў «Лявоніхі» надзвычай энтузіязна.

Калектыў песні і танца ГП налічваў звыш 70 асоб. Пад кіраўніцтвам Г. Куляшэвіч і Т. Макарук у першым паўгоддзі падрыхтоўваў ён новую праграму. Таму даў толькі 3 канцэрты, з гэтага два — ў Беластоку супольна з Калектывам ГП Украінскага Таварыства і адзін — у Чорнай Всі.

У пашырэнні мастацкай дзейнасці асноўнай перашкодай з'яўляецца недахоп падрыхтаваных кадраў.

У галіне асветы ГП аказвала дапамогу настаўнікам у навучанні і выхаванні дзяцей, а таксама прымала ўдзел у пашырэнні асветы дарослых. Прадстаўнікі БГКТ удзельнічалі ў заканчэнні навучальнага года ў канферэнцыях настаўнікаў, на кошт таварыства праведзена метадычная канферэнцыя ў Паўночным Востраве, Сакольскага павета. Супольна з Кураторыумам быў арганізаваны беларускі рэцытатарскі конкурс для вучняў сярэдніх школ. Для вучняў пачатковых школ арганізавана 18 экскурсій у Варшаву, Кентшын, Закапанэ і Белавежу. Шырока адзначаліся ГП Дні Асветы, Кніжкі і Друку.

У тым жа часе праведзена 18 папулярна - асветных лекцый, 49 гутарак аб гігіене асабістага жыцця, выхаванні дзяцей, працы ГП БГКТ, грамадскіх правах і абавязках жыхароў і гэтак далей. Для школ і бібліятэк апрацавана некалькі дзесяткаў літаратурных мантажоў для выкарыстання. Праведзены 32 аўтарскія сустрэчы, у тым ліку каля 20-ці для вучняў тых школ, у якіх вывучаецца беларуская мова. У 79 пунктах (святліцах, бібліятэках, школах і г.д.) экспанаваны выстаўкі і фотамантажы. Тэматыка іх была вельмі разнастайная — з жыцця БССР і БГКТ, выстаўкі мастакоў - аматараў Бібілы, Тафткевіча, Хомчыка і малюнкаў дзяцей пачатковых школ.

Пры аддзелах БГКТ у паасобных паветах працавала 6 невялікіх бібліятэк, якія разам налічвалі каля 7500 кніжак. Беларускім кнігазборам карысталася ў сярэднім у месяц каля 600 асоб. Найбольшых поспехаў дабілася бібліятэка гарадскога аддзела БГКТ ў Беластоку. Некаторыя нашыя бібліятэкі пачалі арганізаваць у вёсках бібліятэчныя пункты, што дадатна ўплыло на пашырэнне чытальніцтва на беларускай мове. Вядзецца цеснае супрацоўніцтва з грамадскімі, павятовымі і ваяводскай бібліятэкамі.

Вялікай папулярнасцю карысталіся культурныя мерапрыемствы ГП, як беларускія фестыны, якія сцягвалі ў прыгожыя мясціны тысячы людзей, танцы, экскурсіі. Толькі ў маі і чэрвені праведзена для школьнікаў і членаў гурткоў БГКТ 27 экскурсій, у якіх удзельнічала 1180 асоб.

У гэтым невялікім артыкуле немагчыма дакладней пазнаёміць чытачоў з усімі напрамкамі працы ГП БГКТ. Можа нават існуе патрэба пашырэння дзейнасці. Вельмі просім, напішыце у «Ніву» або непасрэдна ў ГП

УЛ. ЮЗВЮК

Праца інвалідам

Чалавек поўнасцю задаволены жыццём, калі адчувае, што ён патрэбны грамадскасці, калі можа працаваць і яго праца дае канкрэтныя карысці для краю.

Наша дзяржава не шкадуе намаганняў, каб вярнуць працаздольнасць інвалідам. Дзеля гэтага менавіта створана арганізацыя інвалідскіх кааператываў, якія займаюцца навучаннем інвалідаў і вядуць адпаведныя прадпрыемствы, дзе яны могуць знайсці працу. Вартасць тавараў, выпрадукаваных у такіх прадпрыемствах і кааператывах на Беласточчыне, дасягае некалькі сот мільёнаў зл. Гэта ўжо адносна сур'ёзная пазіцыя ў нашым тавараабароце.

Як дагэтуль, выяўляюцца цяжкасці з працай для інвалідаў у паўднёва - усходніх паветах Беласточчыны. Незадоўга гэтыя цяжкасці знікнуць для жыхароў Бельска і Гайнаўкі. У Бельску ў 1963 годзе пачне працу прадпрыемства, у якім інваліды будуць выробляць кардонныя скрынкі, а ў Гайнаўцы (таксама ў наступным годзе) інваліды знойдуць працу аж у двух пунктах. Адзін — гэта прадпрыемства, для якога сыравінай будуць лясныя спажывецкія прадукты (ягады, грыбы і т.п.), а другі арганізуецца пры тартаку і ў ім інваліды будуць прадукаваць апакаванні з драўляных адпадаў.

(вр)

АБ ПОМАЧЫ «САМАПОМАЧЫ»

Услугі, але каму?

Загаварылі цяпер аб услугах гаспадарам. А найбольш у ПЗГС-ах «Самопомоц Хлопска».

1.576 тысяч злотых даходаў за ўслугі атрымалі ў бягучым годзе ПЗГС-ы бельскі, гайнаўскі, сакольскі і беластоцкі. (І паўгоддзе). Вялікая сума! Але «не крычы «гоп», пакуль не пераскочыў», — пагаварвае дзядзька. Бо і праўда. З гэтай сумы ўсяго 202,8 тысяч зл. даходаў за ўслугі вясковаму насельніцтву. Каля 12%! А рэшта, дзе 88%? Вось, хаця б, рамонтна - будаўляныя брыгады пры ПЗГС-ах. Пераважна 7—10-асабовыя. Выконваюць работы для... ГС-аў, часамі, для іншых устаноў. Вартасць іх услуг, напрыклад, на Гайнаўшчыне дасягнула 530 тыс. зл.!

Існуюць разлеўні піва, пачкарні... Фірмы ў фірме! А селянін у патрэбе наймае майстра з суседняй вёскі, сам служыць яму некваліфікаванай сілай. Піва зноў кадушкамі не купляе, а з пакункам... эх, толькі смех.

ДАВЕДВАЕМСЯ, ШТО...

...ўсяго налічваецца 209 услуговых пунктаў. Знаходзяцца яны пры ўспомненых ПЗГС-ах, а таксама пры ГС-ах. Значыць, у гарадах і мястэчках. Да бліжэйшай вёскі ў найлепшым выпадку пару кіламетраў...

Бельскі ПЗГС «ганарыцца» чатырма чышчальнямі, якія за паўгода далі 9,7 тыс. зл даходаў. Бо на трох пякарскіх пунктах «зарабіў» аж... 1489 зл. і 357 зл. у шасці пазычальнях для гаспадынь, а 445 зл. за сельскагаспадарчыя (палявыя) услугі. Ёсць яшчэ (а як жа!) такія ўслуговыя пункты, як прасы для саломы, пункты запраўкі насення, кулінарных прыладаў. Даходы з іх роўныя нулю. Шчыра кажучы, падобны капітал «збіў» і гайнаўскі ПЗГС.

У беластоцкім ВЗГС-е тлумачаць:

— На вёсцы людзі пякуць і гатуюць у сваіх печах (няма лепшага ад свайго хлеба); сталовую пасуду і іншую кухонную «тэхніку» можна пазычыць і ў суседа (чаго ж перціся за паўсвету да ГС-у па мясарэзку ці... чаркі). Ну, а сельскагаспадарчыя ўслугі? Мала даходаў — гэта факт (у 1 квартале зусім не было), але на Бельшчыне ёсць 56 гуртkoўскіх машына-трактарных камплектаў, у той час, калі на Сакольшчыне не больш 11-ці, і дзе мясцовы ПЗГС зарабіў не 445, а 15 тыс. злотых толькі за II квартал! Сапраўды.

УПЕРШЫНЮ...

...у бягучым годзе выказана сур'ёзнае зацікаўленне справай разбудовы ўслуг гаспадарам, — пахваліліся ў ваяводстве. Цешымся.

У 1963 годзе намечана арганізаваць на Беласточчыне новыя ўслуговыя пункты — 17 шклярскіх, 3 сталярскія, 2 «вульканізаторскія» (гумакі). Будзе створана 21 будаўляная брыгада тыпу — муляр, пячнік, маляр. Нарэшце! Няўжо пачатак канца «майстрам з суседняй вёскі».

Прадбачана ўтварэнне 40-а пунктаў па рамонту электратэхнічнага абсталявання — радыёпрыёмнікаў, сціральных машын, прасаў, пылесосаў і т.п. (для адсылкі ў гарадскія майстэрні!) Прадбачана стварэнне 10 слесарска - кавальскіх пунктаў, 13 пазычальняў сельскагаспадарчых машын. Прадбачана... найчасцей, пры ГС-ах.

— Узнікаюць цяжкасці з памяшканнямі на вёсцы, — сказалі мне. — А прытым, не знойдзем так многа ахвотных спецыялістаў, кожны «рвецца» ў горад.

* * *

Крама ёсць у кожнай большай вёсцы. Што ж, гэта таксама ўслугі...

САКРАТ ЯНОВІЧ

ЧАКАЕМ АГРАНОМА

Аграном — настаўнік гаспадара. У вёсках, побач новых школ паяўляюцца не менш прыгожыя будынкі «аграномак». У іх — кватэра для агранома, лекцыйная зала, лабараторыя.

У мінулым годзе пабудавана на Беласточчыне 40 такіх «аграномак». На бягучы год прадбачана 34-ы. Вось адну з іх мы адведалі. Спадабалася. Яшчэ пабяліць сцены, навясці апошнія парадкі і — чакаем агранома.

На здымку: аграномка ў Тымянцы, Сямяціцкі павет.

(ся)

Фота — **А. Здрадоўскі**

Сельская гаспадарка без таямніц

Падворыўка (лушчэнне)

Ведаем гэта, ведаем. Ведаем як, дзе і калі. І што? Па-рознаму бывае. Добры гаспадар не забудзе аб гэтай простай, але вельмі важнай справе. Мова ідзе аб падворыўцы, або правільней, лушчэнню.

Пагаворым аб гэтым на прыкладзе Беластоцкага павета. Збожжавыя культуры займаюць тут 51 000 гектараў. Частка паверхні штогод прызначаецца пад паіржышчавыя культуры — там немагчыма зрабіць падворыўкі.

Як паказвае статыстыка, у Беластоцкім павеце сяляне наогул даценьваюць важнасць падворыўкі, бо праводзяць яе на 60% глебы, занятай пад зерневыя расліны. Асабліва ў раёнах Тыкацінa, Яжэва і Златорыі сяляне маюць ужо ў гэтай галіне вялікія дасягненні.

Працягваецца жніво. На палях доўгія рады бабак (мэндлікаў). Дбайныя гаспадары падворваюць іржышча. Робяць гэта з мэтай:

затрымання вільгаці ў глебе,
забеспячэння глебы ад глебавай коркі,
знішчэння пустазелля,
прысыпкі зямлёй іржэўніка, а гэта паскорыць яго расклад,
аблягчэння наступных палявых работ.

Асаблівай увагі заслугоўваюць дзве справы: пазбегнуць празмернага выпарэння вады і знішчэння пустазелля.

Іржышча моцна выпарае ваду. Зямля, перад гэтым пакрытая раслiннасцю, цяпер моцна награваецца.

Недахоп вады ў глебе вядзе за сабой дрэнныя вынікі як на ўраджаі паіржышчавых культур, так і ў знішчэнні глебы. Падворваннем іржышча мы разбураем капіляры (дробныя дзірачкі, па якіх падымаецца на паверхню вада). Такім чынам пазбягаем празмернага выпарэння і высушэння глебы.

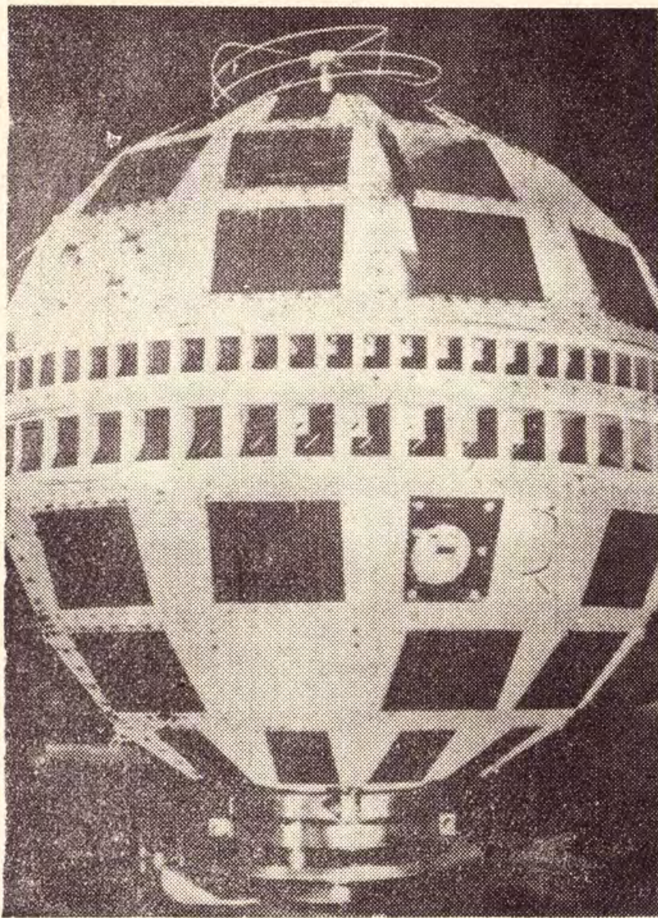
Яшчэ важнейшай з'яўляецца барацьба з пустазеллем. Шляхам падворыўкі ствараюцца добрыя ўмовы для прарастання насення. Праз два тыдні пускаем барану (на лёгкіх глебах) і спружыноўку альбо культыватар (на цяжкіх глебах). Такім чынам знішчаем пустазелле. Потым гэта трэба паўтарыць яшчэ раз.

Тэхніка падворыўкі (лушчэння) вельмі простая. Снапы зносім і састаўляем у бабкі і адразу падворваем на глыбіню каля 5—10 см. Глыбіня падворыўкі залежыць ад якасці глебы.

У Беластоцкім павеце многія гаспадары падворваюць іржышча на глыбіню 20 см. Гэта ўжо непатрэбная стараннасць, а нават і шкодная. Бо гэтым павялічваецца працаёмкасць падворыўкі, а глеба, асабліва не баранаваная, хутка высыхае. Такая падворыўка мае сэнс, калі мы збіраемся сеяць паіржышчавыя культуры.

Беласточчына — гэта вялікі абшар вырошчвання збожжа, якое займае тут звыш 620 000 га. У асноўным, на ўсёй гэтай тэрыторыі павінна праводзіцца падворыўка. Яна з кожным годам знаходзіць усё больш прыхільнікаў, хоць у гэтай справе можна яшчэ шмат чаго пажадаць.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

Так выглядае «Тэльстар» — амерыканскі перадатачны сатэліт. Пры яго дапамозе праведзена першая проба тэлевізійнай сувязі праз Атлантычны акіян, перадаючы некалькіхвілінутную праграму са Злучаных Штатаў ў Францыю і Англію.

Цудадзейныя пілюлі

Страшэнную небяспеку для чалавецтва нясуць выпрабаванні атамнай і тэрмаядзернай зброі, якія праводзіць цяпер амерыканская ваенщчына. Адным з самых трывожных вынікаў такіх выпрабаванняў з'яўляецца накапленне ў зямной атмасферы радыёактыўнага ізатопа — стронцыя — 90.

Выпадаючы разам з ападкамі на зямлю, ён трапляе ў глебу, засвойваецца раслінамі і такім чынам пападае ў арганізм чалавека. Не дзіўна, што ў многіх лабараторыях свету вядуцца работы, накіраваныя на аслабленне дзеяння стронцыя-90.

І вось нядаўна першыя станоўчыя вынікі атрыманы японскім прафесарам Тосія Аокі. Ён выявіў, што пілюлі кальцыя могуць выдаляць з арганізма радыёактыўны стронцый, які трапіў туды з ежай.

Прафесар зрабіў эксперымент: ён прыняў крыху стронцыя і некалькі пілюль кальцыя. Праз 200 дзён было ўстаноўлена, што ў яго арганізме засталася толькі адна трохсотая частка прынятага ім радыёактыўнага рэчыва.

ПАРАДЫ НАШАГА ПРАЎНІКА

Пенсія для сялян

Каб атрымаць пенсію, неабходны наступныя ўмовы:

1. Нерухомасць, якую ўласнік аддаў дзяржаве ў загаспадараванне або на ўласнасць, не павінна быць меншай, чым 2 гектары.

2. Даход з працы на гаспадарцы, якую ўласнік вёў на адданай зямлі, складае галоўны сродак яго ўтрымання.

3. Уласнік або яго жонка не маюць іншай нерухомасці.

4. Задоўжанасць у адносінах да дзяржавы не перавышае 75% вартасці нерухомасці.

Пенсія для старых прыслугоўвае ўласніку нерухомасці, калі перад перадачай нерухомасці або на працягу пяці год ад перадачы мужчыну споўнілася 65 год, а жанчыне — 60 год.

Калі ўласнік або ўласніца не дасягнулі гэтага ўзросту, а па хваробе або калецтву непрацаздольны, то прыслугоўвае ім інвалідская пенсія.

Калі нерухомасць была супольнай уласнасцю мужа і жонкі, прыслугоўвае ім адна супольная пенсія.

Пенсія для старых або інвалідская пенсія выплачваецца ў наступных колькасцях:

1. 400 зл., калі абшар нерухомасці мае звыш 2 га.
2. 500 зл. — пры абшары звыш 5 га.
3. 600 зл. — пры абшары звыш 10 га.

Апрача пенсіі ўласніку прыслугоўвае:

1. Бясплатная медыцынская дапамога.
2. Прафесіянальнае навучанне.
3. Памяшчэнне ў доме для пенсіянераў.

Пасля смерці пенсіянера пенсія прыслугоўвае членам яго сям'і на тых самых умовах, на якіх прызнаецца наемным працаўнікам. Сямейная пенсія выплачваецца ў колькасці 60% ад пенсіі, якая прыслугоўвае ўласніку. Калі пенсіянер атрымлівае зарплату або мае іншыя даходы, у той час пенсія яму не выплачваецца. І тут прымяняюцца прынцыпы, якія існуюць для наемных працаўнікоў.

Асобе, якая пахавала пенсіянера, выплачваецца 800 зл. аднаразовай дапамогі.

Вышэй было сказана, што пенсію можа атрымаць той, хто дасягнуў адпаведнага ўзросту або з'яўляецца непрацаздольным. Таму, хто не адносіцца да гэтай групы людзей, а пасля перадачы зямлі дзяржаве пачынае працу ў дзяржаўным або кааператыўным прадпрыемстве, залічваецца ў выслугу год час працы на гаспадарцы ад 16 года жыцця. Аднак для атрымання пенсіі ён павінен папрацаваць мінімум два гады.

Аб прыняцці сялянскай нерухомасці ў загаспадараванне або на ўласнасць дзяржаве вырашае аддзел сельскай гаспадаркі (выдзял рольны) прэзідыума павятовай рады.

СОНЦА... СОНЦА... СОНЦА

Фота Коля - Лес

Дарагое Сэрцайка!

Знаю, што Ты многім вясковым дзяўчатам раіш, таму звяртаюся да Цябе за парадай.

У нашай вёсцы дагэтуль была шахаўніца. Але ў гэтае лета прыехаў мярнічы рабіць калоніі. Гэта малады, 30-цігадовы прыгожы мужчына. Пазнаёміліся мы з ім тры месяцы таму на вясковай забаве ў маёй вёсцы. Ад гэтага вечара ён пачаў штораз часцей наведваць мяне ў хаце. Я маю толькі 19 год і ад пачатку ў яго закахалася. Ён так умее цікава пагаварыць, парасказваць. Ён гаворыць, што мяне кахае і ажэніцца са мною, кажа, што хоча ажаніцца толькі з вясковай дзяўчынай. Але ён разводнік. Дзяцей не мае. У гэтым ён мне толькі нядаўна прызнаўся. Мяне гэта вельмі засмуціла, бо я думала, што ён кавалер. А тут якая ж няслава ісці за разводніка замуж, а па-другое, калі ён раз ужо развёўся з жонкай, можа і са мною развесціся! Бацькі таксама не вельмі згодныя, гавораць, што ён можа мяне пакінуць, бо я не маю адукацыі, апрача 7-мі класаў. Але Валодзя (так завецца мой хлапец) ужо мне пастараўся, каб я распачала навуку ў завочнай школе сельскагаспадарчай падрыхтоўкі.

Парай мне, Сэрцайка, ці верыць Валодзю, што ён мяне пазней не пакіне, ці з ім варта звязвацца на цэлае жыццё? Ці варта выходзіць замуж прыгожай, маладой дзяўчыне, такой як я, за разводніка?

Галя
з Беластоцкага павета.

Дарагая Галя!

Пішаш, што кахаеш Валодзю, але перашкодай у тым, каб за яго выйсці замуж — з'яўляецца тое, што ён разводнік. Трэба ведаць, што і сярод разводнікаў многа ёсць добрых людзей. Можа праўда, як гаварыў табе Валодзя, што не мог жыць з жонкай, якая здраджвала яго, не шанавала як мужа. З лісту Твайго відаць, што Валодзя добры чалавек, што кахае цябе і хоча з табою ажаніцца. Доказам гэтага ёсць тое, што ён сам прызнаўся Табе, што ён разводнік, што пастараўся, каб Ты вучылася. Хоча ажаніцца з дзяўчынай з вёскі, спакойнай і працавітай, як Ты аб сабе пішаш. І гэта ўсё сведчыць аб Валодзю як аб добрым і разважлівым чалавеку. І калі вы сапраўды кахаецеся, павінны пажаніцца. Але, каб добра ўпэўніцца ў трываласці вашага кахання, Ты, Галя, павінна яшчэ трохі пачакаць. Пакуль пакуль ён скончыць у вас працу і зноў вернецца дамоў у Беласток. Пабачыш, ці ён будзе далей прыязджаць да цябе, ці, будучы ў горадзе, не забудзе аб табе. Калі пачуцці яго і тады не зменяцца, раю выйсці за яго замуж.

СЭРЦАЙКА

Трыбуна чытачоў

Брава, эльзэтэсаўцы з Ласінкі

Надышло лета. Усюды спартыўны сезон у разгары. Ласінская моладзь таксама актыўна ўключылася ў спартыўнае жыццё.

Тут ЛЬЗС дзейнічае ад 1959 года. У арганізацыі 14 хлопцаў і дзяўчат. Моладзь трэніруецца пад наглядам мясцовых настаўнікаў. Асабліва вызначаюцца А. Станько, М. Лясота, Дз. Панько, Я. Пракапюк і інш. За спартыўную актыўнасць ЛьЗС з Ласінкі атрымаў узнагароду: валейбольны мяч і сетку.

Зіна Ялінік
Навіны

НАШЫ КАВАЛІ

У шматлікіх вёсках няма кавалёў, а ў нас — аж два. Гэта сумленныя майстры і вырабы ў іх дабраякасныя. За гэтыя якасці любяць іх не толькі жыхары нашай вёскі але і цэлай аколіцы.

Аляксандр Керсноўскі
Ласінка

Гаспадар—інжынер

(Працяг са стар. 4).

Спакойны, сухі, спраздаўчы голас. Ані следу пафэсу. Па гэтым голасе цяжка здагадацца, ці ён хваліцца тымі вынікамі, ці іх сароміцца. І толькі калі падумаеш, параўнаеш — аказваецца, што большасць хлебаробаў Беласточчыны не зможа пахваліцца такімі дасягненнямі.

Не, інж. Генрык Янчыла цудатворцам не быў, ды і вынікі не ляцелі яму з неба, быццам біблійная манная каша. Як добры спецыяліст ведаў ён, што зямля толькі тады шчыра родзіць, калі і гаспадар ёй не паскупіць. Пачаў тады ад угнення і старанный механічнай апрацоўкі зямлі. Неадноўчы трактарысты пацікху праклінаці свайго кіраўніка ,але ён ніколі не прапусціў ніякай дбайнай работы. На палях ПГР-у шырока знайшло застасаванне тарфова - кампостнае угнаенне — навасць у раёне Валіл.

Усялякія мерапрыемствы патрабуюць грашовай падтрымкі. Кіраўнік Г. Янчыла не хацеў павялічваць даўгу свайго папярэдніка. Трэба было тады шукаць уласных рэзерваў. Яго ўвагу звярнулі на сябе ставы. 76-гектаравая плошча вады знаходзілася ў межах ПГР-у. Гадоўля рыб прынесла яму ў мінулым годзе каля 100 тысяч зл. чыстага даходу. Магло б быць чатыры разы больш, але дзеля гэтага трэба правесці нейкія капіталаўкладанні, чаго нельга зрабіць без дазволу Ваяводскай камісіі гаспадарчага планавання. Што ж, такія ў нас распараджэнні; вымушаны траціць.

Сяляне навакольных вёсак штогод падмацоўваюць свой грашовы фонд заработкам у лесе. Могуць сяляне, дык чаму не можа ПГР? Такім чынам, за апошнюю зіму каса ПГР узбагацілася на 80 тысяч зл.

Твар інж. Генрыка Янчылы прыняў сур'ёзны, клапатлівы выгляд.

— Бачыце, — загаварыў ён, а голас прагучаў неяк нерашуча, сарамліва, — у мінулым годзе з здолеў толькі вылезці з даўгоў сваяго папярэдніка ды і ў бліжэйшай будучыні не спадзяваюся высокага даходу. Усё пагльнуць інвестыцыі. Будзем будаваць абору на 100 кароў і цялятнік на 150 штук. Жывёлагадоўля і прадукцыя бульбы з'яўляюцца нашай будучай спецыялізацыяй.

Інж. Генрык Янчыла адвярнуўся да акна. Яго вочы праз некалькі хвілін затрымаліся дзесьці на скраю кругагляду. Не ведаю аб чым ён думаў: ці пра гэтыя далёкія, экзатычныя краіны, у якіх да абеду падаюць бульбу з «яго» палёў і масла ад «яго» кароў, ці пра жонку, якая яшчэ месяц таму прасіла разам паехаць у Беласток хаця б у кіно, а ён ніколі не мае часу, ці ўрэшце пра тое, каб на час паспець са жнівам і абмалотамі. Гэтага не ведаю, але ведаю, што спецыяліст такога тыпу хутка знайшоў бы сабе працу недзе ў горадзе. Інж. Генрык Янчыла на шчасце пра тое не марыць. Больш бы такіх.

М. НУРЭЦКІ

НЕКАЛЬКІ СЛОЎ АБ ТАРНОПАЛІ

Тарнопаль гэта невялікая вёска над ракой Нарвай. Жыве тут 65 гаспадароў. Кожны з іх мае веласіпед, а некаторыя — матацыклы. У Тарнопалі ёсць крама, чатырохгадовая школа, бібліятэка, мастацкі калектыў ЗМВ і сельгасгуртох, да якога належаць амаль усе гаспадары. Сельгасгуртох мае крайззгу, млынок, малатарні і трактар.

Гаспадары Тарнопаля вельмі любяць сваю родную мову, яны часта чытаюць беларускія кніжкі і газеты.

Янка Бура
Тарнопаль

Параграф і сэрца

(Працяг са стар. 3)

шуфляду стала ўсунула некалькі чырвоных паперак. Гэта здаралася не раз, і Стэфа звычайна не звяртала на гэта ўвагі.

Стэфа не ведае, як гэта сталася. Узяла паўтары тысячы. Выехала ў Беласток. Тут знойдзе лекара, пазбудзецца цяжарнасці, а тады... Не ўяўляла сабе, што будзе тады. Мо' ўстроіцца дзенебудзь на працу, аддасць грошы.

Шумны вялікі горад. Здаецца, згубішся ў ім, як макавае зерне. Але не згубілася. Знайшла міліцыя.

А пасля суд. Прызналася да віны. Грошы забрала. Частку іх распусціла. Што можа сказаць у сваю абарону? Нічога. Выказаць сваіх думак не патрапіць. Дый каму гэта патрэбна?

Пані мяшала з балотам, заломвала рукі, як бы яе абдзерлі з апошняй кашулі.

«Ці ж я ведала, што гэткую гадзіну ў доме трымаю, — скардзілася пакрыўджаная. — Хоць і можна было ведаць. Яблык недалёка коціцца ад яблыні. З-за добрага сэрца гэту патаскуху прыняла.»

Стэфа мімаволі ўсміхнулася. «Хіба ж можа быць сэрца ў гэткай капесала. Жылавала, высіскаючы апошнія сокі. Хаваць тыя грошы, якія запрацавала, цяжка было ад яе вырваць».

«Смяецца, бессаромніца!» — пенілася пані, гатовая кінуцца з кулакамі на кволую, маленькую Стэфу, якая сядзела адна на лаве абвінавачаных. Адна супраць суддзяў, якія з падвышэння мерылі яе зімнымі позіркамі, супраць вымоўнага пракурора, супраць гэтай раз'юшанай «дабрадзейніцы».

Ні адной душы, якая б паспагадала. Брат не прышоў. Маткі і не спадзявалася.

Змест прыгавору пранёсся каля вушэй. Толькі гэтыя «паўтара гады» як страла, трапілі ў самае сэрца, якое крываюць і цяпер, калі яна ляжыць на вузкай койцы.

Вакол спяць таварышкі. Чуе іх дыханне. Адна ўздыхнула праз сон. Мабыць, успомніла свой дом, сваіх родных, па якіх яна сумуе, і якія чакаюць, пакуль яна вернецца. Толькі яе ніхто не чакае. Яна быццам у пустыні.

Звякнулі ключы ў дзвярах. Пачаўся новы дзень.

САВА

Больш савецкіх фільмаў

Кіно з'яўляецца найбольш культурным мерапрыемствам для сялянаў Ляўкова і навакольных вёсак. Дэманстрацыя кінафільмаў у Старым Ляўкове заўсёды адбываецца ў пршкольнай святліцы. У часе дэманстрацыі святліца перапоўнена гледачамі. Глядзець фільмы прыходзяць усе: старыя, моладзь і дзеці. Пасля кожнага фільма вядуцца ажыўленыя спрэчкі. Найбольшай папулярнасцю карыстаюцца ў нас савецкія кінафільмы. Калі ідзе савецкі фільм, яшчэ надоўга перад сеансам у святліцы цяжка дастацца. Шкада толькі, што савецкія кінафільмы дэманструюцца ў нас вельмі рэдка. На маю думку і думку жыхароў нашай вёскі, Таварыства польскасавецкай дружбы павінна паклапаціцца, каб мы маглі часцей глядзець савецкія кінафільмы. За гэта мы былі б яму вельмі ўдзячны.

Янка Цялушэцкі
Новае Ляўкова

(Працяг са стар. 3)

— Спачатку дапытаюць! — злосна адрубаў Генрых.

Берціна ўпала на салому, ды раптам зноў схапілася.

— Яны не маюць права так абыходзіцца з жанчынамі.

— На першае, вы для іх не жанчына, а начальніца лагера, дзе катуюць іх бацькоў, сясцёр, каханых, найдругое...

— Адарвіце зубамі пагоны! — Берціна прысунулася плячо да твару Генрыха, але той адсунуўся.

— Лішнія турботы! — насмешліва сказаў ён. — Дык і вашы дакументы яны забралі!

— Гэта праз вас, гэта праз вас усё так сталася! О, навошта, навошта я з вамі паехала!

Генрых адышоўся ў кутох хлява і сеў, прыхіліўшыся левым запухлым вокам твару да халоднай каменнай сцяны. Гэты кампрэс зменшыў боль, пухліна пад вокам крыху спала. Напружыўшыся, Генрых спрабаваў вызваліць звязаныя рукі, але вяроўка шчыльна трымала яго кісці, і ён толькі здзёр із запясця скуру. Пераканаўшыся ў безнадзейнасці ўсіх сваіх спроб вызваліць рукі, Генрых пачаў пакорна чакаць раніцы.

(Працяг за тыдзень)

(Працяг са стар. 3)

Ігнат Фонбэрг

доктара медыцыны. На ўсе гэтыя ўмовы ён згадзіўся.

Аднак І. Фонбэрг надоўга заставаўся ў Вільні, таму што ў 1840 годзе да яго звярнуўся Кіеўскі універсітэт з прапановай пераехаць працаваць туды. Там, ва ўніверсітэце ім. св Уладзіміра, ён чытаў лекцыі студэнтам, рэарганізаваў хімічную лабараторыю, з вялікай цікавасцю і захапленнем правадзіў многа вопытаў.

Ігнат Фонбэрг чытаў таксама лекцыі па тэхнічнай і прыкладной хіміі, па тэхналогіі. Кіеўская грамадскасць вельмі любіла і шанавала свайго прафесара.

Памёр ён у лістападзе 1891 года.

мгр ВАСІЛЬ БЕЛАКАЗОВІЧ

БІБЛІЯГРАФІЯ І КРЫНІЦЫ

1. „Wielka Encyklopedia Powszechna Ilustrowana", t. XXI, Warszawa, 1898, str. 785—787.
2. «Энциклопедический словарь» Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона, Спб, 1902, стр. 229.
3. Józef Bieliński, Uniwersytet Wileński (1579—1831), t. I—III, Kraków, 1899—1900.
4. П. П. Алексеев. Материалы для истории химической лаборатории Университета св. Владимира (1834—1884). С портретом проф. Фонберга и планом химической лаборатории. Киев, 1886.

В. Б.

ПРАГРАМА на 13 — 19.VIII.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа „Z soboty na niedzielę" (angl.), 14—16. „Gorsza miłość" (węgierski), 17—19.

Клінічалі „W pięknej Indonezji" (radz.), 14—16. „Portier z Lazurowego wybrzeża" (franc.), 17—19.

Навасады „100 kilometrów" (włoski), 17—19.

Нараў „Dotknięcie nocy" (polski), 15—19.

Нараўка „Skok o świcie" (radz.), 15—19.

Чаромуха „W obronie mojej miłości" (włoski), 14—16. „Miłość powraca wiosną" (radz.), 17—19.

Чыжы „Wiatr ucichł przed świtem" (jugosł.), 15—19.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі „Dziewiąty krąg" (jugosł.), 15—19.

Бранск „Księżniczka i niedźwiedź" (czeski), 14—16. „Ukryte skarby" (czeski), 17—19.

Орля „Zuzanna i chłopcy" (polski), 15—19.

Райск „Statek z dynamitem" (rumuński), 15—19.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок „Przeżyłem swoją śmierć" (czeski), 14—16. „Martwe dusze" (radz.), 17—19.

Міхалова „Król strzelców (czeski), 14—16. „Drzwi stoją otworem" (czeski), 17—19.

Супрасль „Uskrzydleni" (NRD), 14—16. „Żebro Adama" (USA), 17—19.

Чорная Беластоцкая „Wujaszek z Ameryki" (USA), 14—16. „Pragnienie" (rumuński), 17—19.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік „Marysia i krasnoludki" (polski), 14—16. „Herszt" (franc.), 17—19.

Мілейчыцы „Światła na biegunie" (radz.), 14—16. „Telegraficzny pojedynek" (rumuński), 17—19.

Нурэц „W. I. Lenin" (radz), 14—16. „Długa noc 1943" (włoski), 17—19.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі „Czekajcie na listy" (włoski), 14—16. „Alba Regia" (jugosł.), 17—19.

Сухаволя „Katastrofa" (rumuński), 14—16. „Wyrok" (polski), 17—19.

Шудзялава „Liga dżentelmenów" (angl.), 15—19.

Янаў „Kłopoty z miłością" (NRD), 14—16. „Tajemnica szyfru" (rumuński), 17—19.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск „W środku nocy" (USA), 18—19.

Новы Двор „Daleki ukochany" (radz.), 18—19.

Ружаны Сток „Dziewiąty krąg" (jugosł.), 18—19.

У днях 13—19.VIII. у мясцовасці Гродзіск фільмы высвятляцца не будуць.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 49.

Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w. Europie, 5 $ — w USA.

Nakład 5000 Bitk F-3

Бараной на пустазеллі

Гора таму, у каго кароткая памяць. Яшчэ большае гора, калі такі чалавек працуе ў нейкай установе. А калі на адказнай пасадзе, на такой, якая патрабуе штодзённа мець справы з людзьмі, дык гэта ўжо зусім непаразуменне.

Грам. Філіпік працуе рэферэнтам скупу ў ГРН у Піліках. І вось ён нагаварыў Рыгора Семянюка з Раек закантрактаваць бычка.

— Хай будзе так, — згадзіўся Семянюк, — закантрактую бычка. Дзяржаве вясной яшчэ больш патрэбна цяляціна і ялавічына.

І так даглядаў, падкормліваў бычка Рыгор Семянюк, а 14 мая гэтага года завёў яго да Бельска на здачу. Там зважылі бычка, выпісалі квіт і ветліва падалі ў рукі гаспадару.

— Ідзіце ў касу па грошы, — сказалі. І пайшоў Рыгор Семянюк, а ў думках стаў падлічваць, колькі атрымае грошай за закантрактаванага бычка.

І ля касы прыйшло расчараванне. Рыгору Семенюку заплацілі за адзін кілаграм вагі па вольна-рынковай цане, а не паводле контрактацыі.

— У чым справа? Чаму я на 421 зл. атрымліваю менш грошай, чым гэта належыцца? — пытаецца гаспадар.

Аказалася, што прапаўнік да спраў скупу ў Прэзідыуме ГРН у Піліках грам. Філіпік забыў, што гутарка ішла аб кантрактацыі бычка. Запісаў ён парсючка замест бычка.

Як паправіць крыўду Рыгора Семенюка з Раек? Вось на гэта пытанне папросім адказаць павятовую ўладу ў Бельску.

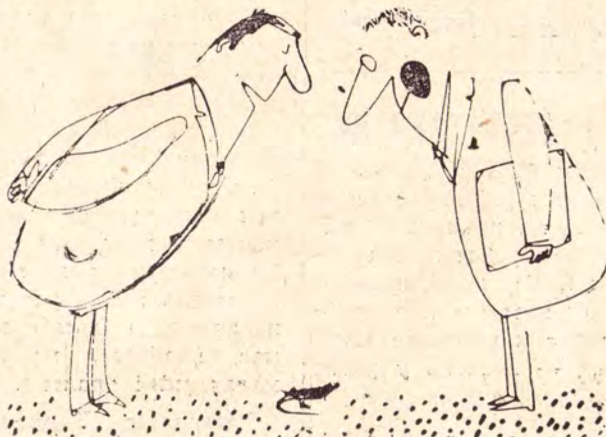
М. Сваяк

АНАТОЛЬ ГАЛЧАНАЎ

Чуласць

Асуджаны да немінучай
смерці,
Касы сказаў Ваўку:
«Паверце,
Я так удзячны вам...
Я вельмі рад,
Што вы мяне не з'елі год
назад.
Другі б... не вы...
напрыклад Леў».
І Воўк расчуліўся
Пасля,
Як Зайца з'еў.

— Што такое яшчарка?
— ???
— Кракадзіл пасля самакрытыкі.

ТОЛЬКІ ТАМУ

— Не разумею гэтага, дык твая нарачоная не выйшла за цябе толькі таму, што ты маеш багатага дзядзьку?!

— Так, яна выйшла за яго.

Прыслала **Ірэна Цэкала**

* * *

НЕ ПАЗНАЮЦЬ

— Згінуў учора мой Янка!

— Не бойцеся! Людзі яго знаюць, то прывядуць.

— Ніхто яго не пазнае, учора я яго добра вымыла.

Прыслала **Аня Андросюк**

* * *

ЧАГО БОЛЬШ?

Жонка да мужа:

— Пазыч мне 1000 злотых.

— Ізноў грошы! Пазыч сабе крыху розуму.

— Прашу тое, чаго больш маеш.

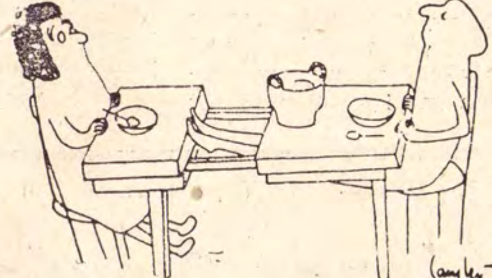
Прыслала **Оля Сэверын**

КУР'ЁЗЫ

Калекцыя Гібса

Амерыканец Джым Гібс не займаецца калекцыяніраваннем марак, запалкавых этыкетак, манет, аўтографаў або значкоў. Яго калекцыя з'яўляецца, бадай, найбольш унікальнай у свеце — ён збірае злепкі з рук, ног і твараў вядомых спартсменаў. У зборы амерыканскага калекцыянера знаходзяцца гіпсавыя злепкі са ступні рэкардсмэна свету па скачках у даўжыню Ральфа Бастона, з далоні сусветнага рэкардсмэна ў мятанні молата Гарольда Каналі, з кулака чэмпіёна свету па боксу Флойда Патэрсона, з твару бразільскага футбаліста Пеле і да т. п.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Паважаная рэдакцыя, мы просім надрукаваць у «Ніве» песню «Амурскія волны», якая нам вельмі падабаецца.

Вася Шварц і Вася Бартлямюк, Навасады, Гайнаўскі пав.

Амурские волны

Музыка М. Кюсса

Плавно Амур свои волны несет,
Ветер сибирский им песню поет.
Тихо шумит над Амуром тайга,
Ходит пенная волна,
Пенная волна плещет,
Величава и вольна.

Там, где багряное солнце встает,
Песню матрос на Амуре поет,
Песня летит над широкой рекой,
Льется песня широко,
Песня широко льется
И несется далеко.

Красоты и силы полны,
Хороши Амура волны.
Серебрятся волны,
Серебрятся волны,
Славой Родины горды.

Плещут, плещут, силы полны,
И стремятся к морю волны.
Серебрятся волны,
Серебрятся волны,
Славой русскою горды.

Красива Амура волна
И вольностью дышит она,
Знает волна — стерегут ее покой.
Спокойны реки берега,
Шумит золотая тайга,
И дышит волна её чудной красотой.

Величав Амур седой,
Мы храним его покой.
Корабли вперед плывут,
Волны бегут и бегут.

Ты шуми, Амур родной,
Ты шуми седой волной,
В грозном беге прославляй
Наш советский вольный край!

Плавно Амур свои волны несет,
Ветер сибирский им песню поет,
Тихо шумит над Амуром тайга,
Ходит пенная волна,
Пенная волна плещет,
Величава и вольна!

— Гоп, у воду!

ЯК ДАЎНО

— Вы даўно ўжо ўдава?

— Ды з таго часу, як мужык памёр.

Прыслаў **Янка Масайла**

Развітваючыся яна абвілася вакол яго, бы дзікі вінаград вакол альтанкі, затым настала серыя звонкіх пацалункаў, падобных на кароткую кулямётную чаргу і яны рассталіся.

Калі Максім вярнуўся ў хату, бацька яшчэ не спаў. Глянуўшы на гадзіннік, стары сказаў:

— Што з табою? Выглядаеш, бы тапелец. Ці не баліць у цябе сляпая кішка?

Будучы яшчэ пад уражаннем нядаўніх пацалункаў, Максім сцвярджальна кіўнуў галавой.

— Так я і думаў, — сказаў стары. — У такім выпадку жаніся і будзеш здаровы, бы вяпрук.

— Гэта немагчыма, — выціснуў Максім. — Твая мудрасць, бацька, тут не паможа. Заўтра а пятнаццатай нуль-нуль яна выходзіць замуж за другога.

— Што цябе спакусіла ў ёй? Ці прыгажосць, якая завядае з гадамі, ці архітэктурнае афармленне каналізацыйнай сістэмы?

— Ах, бацька, губы ёй падарыла фабрыка губной памады, вочы — яркія зоркі, а сэрца — сонечнае полымя.

— Касмічная дзяўчына, — згадзіўся бацька спытаў: — чаму ж яна выходзіць за другога? Ростам за малы, ці што?

— Жаніх паабяцаў цесцю паставіць новую хату, гэтым перацягнуў старых на свой бок.

— Паслязаўтра ў горадзе кірмаш. Папрасі мілую паехаць з табою на кірмаш, прыхапі парачку сяброў у сведкі, а там і запішацеся, — параіў стары.

— Ці ж ты не чуў, бацька, што яна заўтра выходзіць замуж, — прыпомніў Максім.

— Не твая справа. Рабі так, як сказана і не насі кіслай міны. Воцатныя дні ў вас яшчэ будуць, а цяпер ідзі спаць. Адзін выспаны трох нявыспаных варты.

Старыя галовы

Новы дзень птушкі сустрэлі гоманам. Сонца, бы дзяжурны міліцыянер свой участак, акуратна абыходзіла небасхіл.

Паабедаўшы, старая сказала мужу:

— Наш недзе цягаецца, што і на абед не прыйшоў а ў Дзмітрукоў замяшанне з замяшаннем. Дзмітрукі прыйшлі ў грамадскую раду маладых запісаць, а таго, што запісвае няма. З раніцы быў, а потым прапаў быццам яго карова языком злізала. У маладой Садом з Гаморай. Запісваюць жа ў грамадскай радзе толькі два разы ў тыдзень. Давялося вяселле адкласці на тры дні.

— Падлажы яшчэ мне бульбы, — папрасіў стары, не звяртаючы ўвагі на гутарку жонкі.

На другі дзень вярнуўся з ярмаркі павесялеўшы Максім і прадставіў бацькам маладуху.

— Жывіце і любіцеся, а бацькоў нявесткі час перакане. З цесцем я яшчэ пагавару. Дзе гэта бачана, каб прыгажосць дзяўчыны за новую хату мяняць, — сказаў бацька.

Вечарам да старога прыйшоў дзед Мірон. Старыя замкнуліся ў пакоі Дзед Мірон вылажыў на стол дзве сотні і сказаў:

— Гэтыя былі лішнія. Прыцягнуў я ўнука з грамадскай рады перад абедам. Спачатку ён муляўся, але як убачыў пляшку вышэйшай якасці, адразу абмяк. Чвэртка спірту справу закончыла. Палажыў я ўнука на тапчан бы нябожчыка. Іншы раз дзве старыя галовы наробяць — дзесяць маладых не пераробяць.

Мірон ад задавальнення пацёр далоні і абодва старыя зарагаталі

— Чаго старыя самцы смяюцца, — не магла зразумець старая і, звярнуўшыся да нявесткі, сказала:

— Ты, дачушка, не сумуй, Максім — хлопец сталы, не ў бацьку пайшоў, а ў мяне будзеце шчаслівы.

Дзядзька Лявон